

Hilja ja Jussi

© 2014 Eija Reinikainen
Kustantaja: BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-318-448-0

HILJA JA JUSSI

Kaikki se kärsii...

Sisällys

Johdanto	1
Isoäiti	4
Veijoloiden iiläinen historia	7
Erkki ja Margareta Weijola, isoäidin isovanhemmat	10
Isoäidin sedät, tädit ja serkut	13
Kaarlo ja Matilda Veijola, isoäidin vanhemmat	31
Hilja Maria, isoäiti, ja hänen sisaruksensa	33
Isoisä	43
Paasikoskien teiskolainen historia	46
Kustaa ja Ebba Hellström, isoisän isovanhemmat	49
Karl ja Amanda Hellström, isoisän vanhemmat	51
Hilja ja Jussi, isoäiti ja isoisä	59
Koti Kasarmikadulla	64
Paavo ja Kaisu, isä ja äiti	68
Jussi Paasikosken eläkkeelle siirtymisjuhlat	78
Saatteeksi	81

Johdanto

Tutkimusmatkallani isovanhempieni sukujen maailmaan olen siirtynyt isäni vanhempien kotiseuduille. Kun äidin vanhemmat veivät minut Sveitsiin, Latviaan, Venäjälle ja Ruotsiin, olen isäni vanhempien matkassa tutustunut kotimaahani. Hämeen maisemat tunsin toki ennestään, mutta pohjoinen Pohjanmaa ja li olivat minulle aivan uusi kokemus. Ajelin ystäväni kanssa ensin etelä-pohjanmaalle Nurmoon, jossa hänellä on kesäkoti. Sieltä lähdimme seuraavana aamuna nousemaan kohti Iitä. Ensin kävimme kääntymässä Raahessa, Mutalan kartanon pihalla, ja sieltä jatkoimme Oulun kautta Iihin ja Yli-Iihin, josta isäni äidin, isoäidin, suku on lähtöisin. Kun löysin isoäidin isoisän rakentaman Kauppilan

Mutalan kartano Raahessa. Se toimii nykyisin Rautaruukin edustustilana.

talon, sen mailla sijainneen koulun paikan ja läheisen pappilan, tuntui kuin olisin tullut kotiin. Olinhan jo tutustunut Veijolan sukua koskevaan aineistoon ja osasin helposti kuvitella esi-isäni kyseisiin taloihin ja pihapiireihin. Jokimaisema, jonne talojen

Kauppila

ikkunat avautuvat, polveili ja kuohui juuri niin iloisena ja leikkisänä aurinkoisessa säässä kuin olin sen mielessäni kuvitellutkin. Olinhan lukenut Hilda Levónin, isoäitini tädin, kirjoittamat ihanat muistelmat.

Kauppila

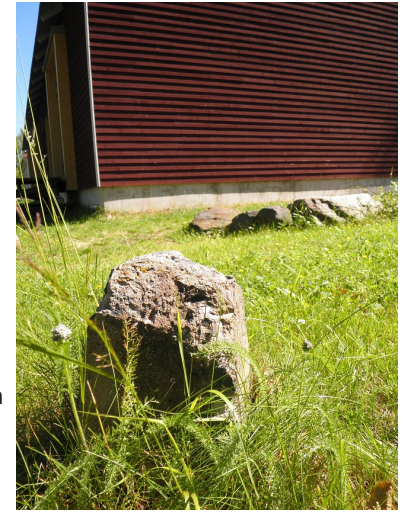
"Oli herttainen heinäkuun päivä 1867, kun kuusivuotiaana olin päässyt isäni kanssa souteloon yli Ii-joen sen pohjoisrannalle, jossa nyt seisoin isäni kädestä kiinni pitäen ja kysellen häneltä: "miksi nuo kosket niin pauhaavat ja niiden vesi nousee niin korkealle ilmaan vaikkei tuulekaan?" Isän oli vastattava näihin kysymyksiin. ..Kotini Kauppila sijaitsi Ii-joen etelärannalla, korkealla törmällä, lähellä pappilaa. Wastapäätä kotiani oli Illinsaari niminen saari, joka jakoi Ii-joen kahteen haaraan, muodostaen pienet kosket jakamis-paikalla. Nämä "haarat" yhdistyivät saaren vastaisella rannalla, jota näin yhdistynyttä vesistöä eli jokea kuten sanottiin, soutamisemme nyt oli tapahtunut. Tämä vesistö jakautui pian taas samalla tavalla kahteen haaraan Iin "Kruunusaaren" eli hautuumaan jakamana, muodostaen samalla tavalla kaksi pientä koskea, ja taas saaren alarannalla yhdistyen yhdeksi vesistöksi, näin pienenä jokea sitten virraten merta kohden, johon se yhdistyi muutaman kilometrin päässä. Kruunusaaren alapuolella, vesistöjen yhtymäkohdalla, sen pohjoisrannalla, sijaitsi Weijola-niminen suuri

Pappila

taloryhmä, jossa isäni koti oli ja jossa hänen äitinsä vielä silloin eli. Joen etelärannalla vastapäätä Weijolaa oli lin hamina satoine tölleineen. Kaiken tämän näkeminen painui kuusi-vuotiaan tyttösen mieleen aivan poislähtemättömänä. Vielä vanhanakin palautuu tämä retki mieleen piristävänä muistona."

Kauppilan tilan päärakennus löytyi helposti, sillä tiesimme sen sijaitsevan joen rannalla Kauppilantien varrella. Myytävänä olevan vanhan Kauppilan etupihalla oli trampoliini ja muovinen liukumäki, jotka kertovat siitä, että olemme siirtyneet uuteen aikakauteen. Kauppilan mailla sijainneen koulun paikalla komeilee nyt KulttuuriKauppila, lin taide-elämän keskus, ja muistoksi vanhasta koulusta on jätetty paikalleen sen muhkurainen kulmakivi. Lähellä sijaitsevan pappilan pihapiirissä aika tuntuu kuitenkin pysähtyneen. Lempeässä auringossa vanhat talousrakennukset ja kukkaistutukset loihivat esiin yli satavuotisen

Kauppilan koulun kulmakivi

tunnelman. Joen vastarannalla, Illinsaaressa, pitäisi vielä olla pystyssä pieni kahden huoneen mökki, jossa isoäidin leskiäiti asui - viimeiset vuodet halvaantuneena - nuoren Väinö-poikansa hoidossa. Emme kuitenkaan päässeet niin lähelle rantaa, että olisimme sen löytäneet, sillä aikoinaan harvaan asuttu saari on rakennettu täyteen ja rantaan ulottuvat tontit ovat yksityisaluetta.

Myös lin Wanha Hamina, joka on ollut merkittävä satama- ja kauppapaikka jo 1300-luvulla, on siirtynyt nykyaikaan. Herttaiset remontoidut pikkutalot Ala- ja Yläkadun varrella ovat hoidettuine puutarhoineen idyllinen kokonaisuus, jota on ehostettu vanhaa kunnioittaen. Paljon on purettu ja uutta rakennettu, kaikki on eheää ja siistiä. Pikku Hilda varmasti hämmästyisi, jos näkisi, kuinka vanhat "töllit" ovat muuntautuneet ihastuttaviksi huviloiksi nykyaikaisin varustein.

Saimme käsiimme reittioppaan, jossa ohjeistettiin: *"Kun kuljet täällä Haminaassa, niin koitappa muistaa, että oot keskellä asuttavaa kylää. Nättejä taloja ja kukkapenkkejäki voit ihhailla ja jopa kuunnella joskus hilijaisuutta. ..Muista kuitenkin kunnioittaa asukkaijen kotirauhaa ja pysyvä kavuilla. Muuten kyllä ihmiset täällä ovat tottuneet turisteihin ja kaiken mailman töllistelijöihin, eivätkä utelijaat ylleensä kenenkään elämänmenua haittaa tai arkisija touhuja häiritte."*

Iin Wanhassa Haminaassa

1700- ja 1800-luvulla Haminan markkinoiden tärkein artikkeli oli terva. Lisäksi pitäjän talonpojat myivät markkinoilla lohta ja turkiksia, ja vieraat kauppiat toivat vaihdettavaksi suolaa, tekstiilejä, viljaa, metalleja ja jopa viiniä. Nykyään alueella järjestetään monenlaisia tapahtumia, ja esimerkiksi vuosittaiset Wanhan Haminan markkinat loihivat esiin entisaikojen tunnelmaa.

Isoisäni kotiseutuun - Kuru-Teisko-Viljakkala—tutustuin kauniina kesäpäivänä veljeni Ollin ja kälyni Marjan seurassa. Kävimme syömässä Kurussa, etsimme taloja ja torppia Teiskossa, ja oli helppoa kuvitella mennyt aika tiheine metsineen, kalaisine järvineen ja viljavine peltoineen. Tarkoituksemme oli etsiä sukumme vanhoja asuinsijoja, taloja ja torppia, joiden nimet ovat säilyneet kylien ja tilojen nimistössä. Löysimme Kiimajoen ja talon (Ilveskosken), jonka isoisäni esi-isä Heikki Tuomaanpoika alunperin rakensi vuonna 1774 ja jossa isoisäni isoisan isä Jooseppi syntyi. Kävimme tutustumassa myös Maisansaloon, entiseen Polsoon, joka paanutettuine punaisine seinineen muodostaa ihastuttavan pihapiirin vehmaassa maisemassa Näsijärven rannalla. Sekin kuuluu esi-isieni asuinsijoihin. Nykyisin siellä toimii tilausravintola.

Kiimajoki

Polson talo (Maisansalo)

Oli hauskaa kierrellä seudulla, jossa menneet sukupolvet ovat syntyneet, eläneet ja kuolleet, ja kun vielä löysimme vanhoista hautapaasista tuttuja nimiä, esi-isät tulivat lähelle, ja jollain salaperäisellä tavalla tunsin tulevani tutuksi heidän kanssaan. Tervetuloa mukaani matkalle menneisyyteen.

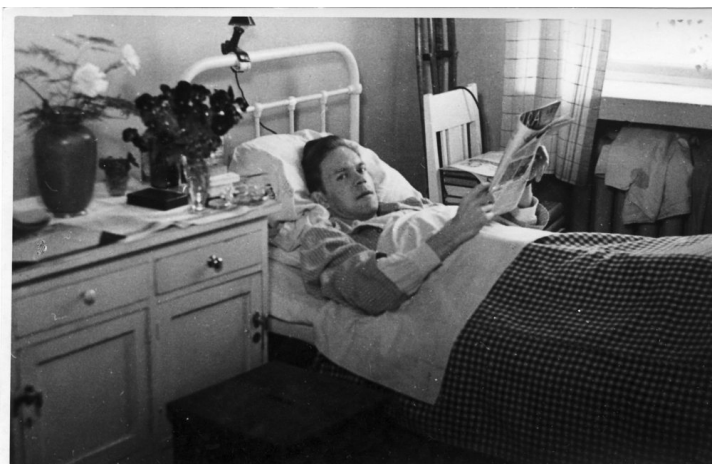
Isoäiti

Hilja Maria Paasikoski, omaa sukua **Veijola** (1882- 1946), isäni äiti, isoäiti, oli kotoisin Iistä, Pohjois-Pohjanmaalta. Olin vain vajaat kolmivuotias hänen kuollessaan, mutta muistan hänet istumassa sohvannurkassa kotonaan Kasarmikadulla Helsingissä. Äiti ja me lapset olimme viettämässä joulua isovanhempieni luona, kun isä istui Vaasan vankilassa pidätettynä asekatkennästä. Isoäidillä oli yllään tumma leninki, hän istui paikallaan vakavana ja selkä suorana, valkoiset hiukset taakse kammattuina. Näky on painunut syvästi mieleeni, ja koska muistikuvaan liittyy myös hämmennystä ja pelkoa, arvelen hänen olemuksensa poikenneen selvästi aiemmin koetusta. Isoäidillä oli ollut keväällä verenvuoto aivoissa ja häntä oli hoidettu Suomen Punaisen Ristin Sairaalassa. Sieltä hän kirjoitti 1.6.1945 voivansa jo oikein hyvin ja osaavansa vähän kävelläkin kainalosauvojen tukemana. Iloinen ja toiveikas kirje kuvaa hyvin hänestä saamaani käsitystä rohkeana ja sisukkaana ihmisenä.

Hilja Maria Paasikoski, os. Veijola
(9.7.1882-30.1.1946)

Pikkusiskoni syntyi heinäkuun 10. päivänä 1945, ja äiti sai isoäidiltä ja isoisältä sairaalaan kukkia ja kortin: *”Olihan se niin iloinen yllätys, että se oli tyttö. Eijakinhan oli ollut hyvin riemuissaan ja pojat myös, vaikka poikakin olisi ollut mukiinmenevä kuten kirjeistä ilmeni. Ja miten armeliasta, että se tapahtui ennen Paavon matkaa. Nyt tuntuu taas kaikki niin kovin valoisalta. Voi oikein hyvin, tai oikeammin, voikaa molemmat mitä parhaiten. Pusitaan rakkaasti. Setä ja täti”*. Tässä vaiheessa isoäiti oli ilmeisesti jo kotiutunut sairaalasta ja häntä hoitamaan oli palkattu ”Tättä” (Olga Kupias). Tummat pilvet olivat kuitenkin jo kohoamassa taivaalle. Isäni nuorempi veli Matti, joka oli sodan loppuvaiheessa saanut kranaatinsirpaleen jalkaansa ja ollut siitä hoidettavana Tilkassa, ei kuntoutunutkaan odotetusti, vaan menehtyi 21. elokuuta. Mikä isoäidin tila oli tuossa vaiheessa, ei ole enää kenenkään tiedossa. Näihin aikoihin hän joka tapauksessa menetti sekä puhe- että liikuntakykynsä eikä ollut läsnä Matti-sedän hautajaisissa. Äidin mukaan isä otti erittäin raskaasti niin veljensä kuoleman kuin äitinsä halvaantumisenkin, ja äiti kertoi pelänneensä, että elämä kerta kaikkiaan loppuu tähän, että ilman isoäitiä ei mistään voi tulla mitään.

Matti-setä Tilkassa

Mielikuvani isoäidistä perustuu lähinnä äidiltä kuulemiini tarinoihin ja valokuvaan isän kirjoituspöydällä. Isoäidin persoonalliset piirteet kertovat minulle itsevarmuudesta, joka perustui selkeisiin elämänarvoihin. Tiedän, että hän jo varhain iskosti lastensa mieliin oikeina pitämiään elämän pääperiaatteita, rohkeutta, kauneutta ja hyvyttä, eli ominaisuuksia, joita jo antiikin filosofit ylistivät. Ohjatessaan lapsiaan toteuttamaan kyseisiä elämänarvoja isoäiti odotti heiltä etiketin tarkkaa noudattamista, eli hyviä tapoja. Muotoseikat olivat hänelle tärkeitä. Piti tietää, kuinka missäkin tilanteessa tuli käyttäytyä, sillä vain jos tiesi, saattoi halutessaan joskus rikkoakin kyseisiä kaavamaisuuksia. Lapset kävivät Helsingin Suomalaista Yhteiskoulua, sillä isoäiti rakasti isänmaataan, sen kieltä ja kauneutta. Hän kunnioitti lakia ja järjestystä, rehellisyyden vaatimus oli ehdoton. Isoäidiltä isä peri mieltymyksensä kauniisiin esineisiin ja huonekaluihin, ja vaikka isoäiti auttelikin isoisää konttorissa, joka sijaitsi samassa talossa Kasarmikadulla kuin heidän asuntonsa, oli koti hänen tärkein työmaansa. Vieraanvaraisena emäntänä hän järjesti sekä isoja että pieniä perhe- ja sukujuhlia, joihin osallistuivat oman perheen lisäksi ainakin isän eno sekä isoäidin tädit, sedät ja serkut perheineen. Matti-sedän luokkatoverit, Poju (Heikki Levas) ja Jori (Georg Alfthan), olivat kuin kotonaan Paasikoskella, joten kun Pojusta tuli myöhemmin isän sisaren Maijan toinen puoliso, oli hän perheessä tuttu kuin oma poika.

Kun vanhin veljeni likka kävi oppikoulua Norssissa - asuimme tuolloin Säynätsalossa – oli itsestään selvää, että hän vietti talvet Paasikoskella. Hän sai osakseen isoäidin antaumuksellisen ihailun ja rakkauden, mikä aiheutti äidissä mustasukkaista haikeutta - olihan hänellä jatkuva ikävä likkaa - ja suuttumustakin, sillä vaikka hän tiesi isoäidin pitävän pojasta hyvää huolta, häntä harmitti tämän hemmottelleva ja palvova suhtautumistapa, etenkin kun liikan tukahdutettu koti-ikävä ja mustasukkaisuus purkautuivat lomilla kiukutteluna ja pienempien veljien kiusaamisena.

Äidin suhde isoäitiin oli ristiriitainen. Aluksi siihen liittyi mustasukkaisuutta, sillä isän äitiään kohtaan tuntema arvostus ja ihailu ärsyttivät, etenkin kun anopin valta tuntui usein ulottuvan myös pienen perheen kotiin. Isoäidin sanonta ”Eikö olisi varsin parempi näin?” muistui äidin mieleen vielä vanhanakin, ja jotakin kertoo isoäidin manipulaatiokyvystä myös se, että kun hän ei lainkaan pitänyt äidin vanhempien olohuoneen takan yläpuolelle ripustetusta Olga Grönhagenin (*mumini käly*) maalauksesta, se raahattiin mitä pikimmin vintille. Isän serkku, kummitätini Eeva Dahlberg, omaa sukua Veijola (1923), joka jäätyään nuorena tyttönä äidittömäksi vietti paljon aikaa isoäitini luona, piti häntä ”erittäin kriittisenä” ihmisenä. Toisaalta Eeva kuitenkin ihaili Hilja-tätiään ja erityisesti tämän kykyä kasvattajana. Antamalla Eevalle pieniä tehtäviä kuten nappilaatikon järjestelyä tai muuta vastaavaa hän oli vahvistanut äidittömän tytön itseluottamusta. Eeva, tuleva sairaanhoitaja, oli auttanut isoäitiä myös rasvaamalla isäni vanhemman sisaren Maijan ihottumia. Tytärtään isoäiti hemmotteli kaikin mahdollisin tavoin, mikä Eevan mielestä johtui ennen kaikkea siitä, että Maija kärsi harvinaisen vaikeasta allergisesta ihottumasta ja astmasta. ”Kyllä se oli Hilja-tädille valtavan raskasta”, sanoi Eeva.

Maija itse kertoi minulle joskus kyöneleet silmissä – kyöneleet herahtavat herkästi silmiin Veijolan suvussa, jossa ”mies ei itke” - kuinka hänen asemansa oli surkea verrattuna veljiin, joita isoäiti suorastaan palvoi.

Tyttönä hän mielestään vain palveli ja passasi, kun pojat eleivät huoletonta nuoruutta. Tosin perheessä oli aina kotiapulainen, joten raatamaan Maija tuskin joutui. Siinä hän oli kuitenkin oikeassa, että pojat jo pelkän sukupuolensa perusteella merkitsivät isoäidille jotain erityistä, aivan kuten myös puolisonsa, jota hän kohteli kuin herraa ja ylhäisyyttä. Isoäiti oli rakkaudessa perhettään kohtaan intohimoinen, ja äiti kertoi hänen sanoneen, että jos joku - kuka tahansa - vahingoittaisi jotakuta hänen perheessään, hän kostaisi niin että tuntuu.

Koska isoäidin sukulaiset pitivät keskenään tiivistä yhteyttä, kuuluivat he jossain määrin myös minunkin lapsuuteeni. Tätä varhaisemmista ajoista minulla on tukenani isoäidin kymmenen vuoden välein kirjoittamat kronikat, ensimmäinen vuodelta 1923, toinen vuodelta 1933 ("Familia Veijolae vetus et nova"), joissa hän kuvaa lähisukuaan omalla sarkastisella tavallaan. Poikia hän ihailee, he ovat urhoollisia isänmaan toivoja ja heidän pikkupaheensa kuuluvat poikamaisuuteen. Tytöt sen sijaan saavat lähinnä moitteita, ovat turhamaisia, huolimattomia tai muulla tapaa hermostuttavia.

Isoäidin melko elitististä ajattelutapaa kuvaa hyvin kirje, jonka hän kirjoitti 17.10.1943 isälle ja jossa hän kuvasi isoisän kanssa tekemäänsä matkaa Pohjanmaalle ja lihin: "*..se oli niin ihanan virkistävää.*" Isoisällä oli ollut asiakastapaaminen Raahessa, josta matkustettiin Ouluun ja jossa tavattiin tuttavita. Isoäiti kirjoittaa:

"Seuraavana aamuna menin jo aikaisin Levónille. Sitä seuraavana aamuna lähdimme Faster Hildan kanssa jo 6.30 junalla lihin ja palasimme vasta 23 jälkeen junan ollessa myöhässä kuten tavallista. Sielläkös meitä pidettiin hyvänä. Huolimatta siitä, että fasteri piti sopimattomana mennä Kauppilaan - minun isäni kotitilaan - jossa asui vuokralla metsänhoitaja X, menin sinne kuitenkin illalla ennen junan lähtöä, ja kun olin parhaiksi saanut kierrettyä huoneitten läpi, niin kukas marssii pihan poikki muu kuin Faster Hilda. Nauroin sille metsänhoitajalle, että rakkaus ja koti-ikävä voittivat käsityksen sopivaisuudesta. Ei ollut Kauppilan komento entisensä veroista. On surullista nähdä, kun sivistynyt mies nai aivan sivistymättömän naisen, miten koti ja mies myös itse joutuu kärsimään. Tämä metsänhoitaja oli nainut oman palvelijattarensa."

Paitsi isoäidin kirjoittamia sukukronikoita minulla on käytettävissäni sukuselvitys, jota on tehty aina 1400- ja 1500-lukujen vaihteeseen ja joka kantaa nimeä Liedes-suku. Sukumme kantaisät ovat nimeltään Raumannus ja Björnholm, vuoroin varakkaita pappeja (lissä, Karhusaaressa ja Hailuodossa), vuoroin talollisia, perheessä joku nimismieskin. Sukuselvityksessä seurataan nimeä Weijola, joka alunperin oli talon nimi eikä näin ollen suoraa jatkumoa isästä poikaan. Sukuun tulleet vävyt ovat pariinkin otteeseen vaihtaneet nimekseen Weijola. Lisäksi minulla on käytettävissäni isoäitini tädin, Hilda Levónin, omaa sukua Weijola (1861- 1946), käsin kirjoittamat muistelmat. Ihastuttavalla tavalla ne kuvaavat perheeni iiläistä taustaa, ja ne luettuani ymmärrän isoäitiäni huomattavasti aikaisempaa paremmin.

